

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

5 – 8 жовтня 2016 р.

**ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

м.Одеса

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО–НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

МАТЕРІАЛИ
ІV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

5 – 8 жовтня 2016 р.

м.Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ІV міжнародної науково-практичної конференції 5 – 8 жовтня 2016 р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2016. – 318 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Каламан О.Б. – к.е.н., доцент, директор ННПЕіМ ім.Г.Е.Вейнштейна ОНАХТ
Редакційна колегія:

Савенко І.І. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., доц., Купріна Н.М. – к.е.н., доц., Агеева І.М. – к.е.н., доц., Рогатіна Л.П. – к.с.н., доц.

Тези доповідей додаються за оригіналами
рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за
зміст та сутність наданих матеріалів

20.	ОЦІНКА РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ Шалений В.А.	124	29.	ПРО ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ Колесник В.І., Вігуржинська С.Ю.	178
21.	ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО – РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ Двуреченська Г.В.	130	30.	ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК Войтенко К.О.	187
22.	СУЧАСНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ РИНКИ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ Лобочька Л.Л., Андріяшенко А.Ю.	136	31.	ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ Немченко Г.В.	192
23.	КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА Крупіца І. В.	142	32.	НАПРАВЛЕННЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПАО «ОДЕССКИЙ КАРАВАЙ» Чабаров В.А., Селихов С.В.	197
24.	НАПРЯМИ БЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА Коверга А.В.	146	33.	ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ Сторов Б.В., Кордзая Н.Р.	209
25.	СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ ВЕРТИКАЛЬНОГО ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ Буренко Ю.О.	152	34.	ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ФОНДООЗБРОЄНОСТІ НА ОСНОВІ ДВОФАКТОРНИХ ВИРОБНИЧИХ ФУНКЦІЙ Янковий В.О.	214
26.	ПРИНЦИПЫ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ГУМАНИЗАЦИИ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ В УКРАИНЕ Ангелов Г.В., Лазука Е.Д.	156	35.	МЕЖСЕМЕЙНЫЕ СЕТИ СОЦИАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ КАК ИНСТРУМЕНТ ЗАЩИТЫ ОТ СОЦИАЛЬНЫХ РИСКОВ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ДОХОДОВ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ Мореханова М. Ю.	221
27.	ПРО РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ Ангелов Г. В., Соловей А. О.	164	36.	ПІЮРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ Каламан О.Б.	227
28.	АНАЛІЗ НЕОБХІДНОСТІ І МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ РИНОК ЦУКРУ Антонюк П.О., Антонюк О.П.	171			

фінансова й економічна слабкість значної частки суб'єктів в Україні, діяльність яких орієнтована на виживання; правовий нігілізм і деформація правової свідомості, прагнення оминати закон, а не дотримуватися його; низький рівень усвідомлення суспільством ролі бізнесу через порівняно нетривалу його сучасну історію та практику реалізації ним власної соціальної відповідальності; нерозуміння бізнесом та суспільством основних завдань і механізмів реалізації соціальної відповідальності бізнесу через нормативну невизначеність; закритість більшості українських суб'єктів господарювання для широкої громадськості; дисбаланс складових реалізації політики соціальної відповідальності українськими компаніями.

Останнім часом соціальна відповідальність бізнесу аналізується з позиції корпоративного громадянства, за яким корпорація розглядається як свого роду громадянин певної території, місцевої громади. При цьому компанія повинна прагнути до всілякого поліпшення території, на якій вона розташована. Йдеться не тільки про охорону навколишнього середовища у місцях розташування компанії, а й про розвиток соціальної інфраструктури, здійснення з місцевою адміністрацією спільних проєктів тощо.

Таким чином, одними з актуальних напрямків розвитку програм соціальної відповідальності бізнесу в Україні є: формування державних механізмів стимулювання системного вдосконалення соціальної відповідальності суб'єктів господарювання; збільшення кількості суб'єктів господарювання, що розробляють і реалізують власні стратегії соціальної

відповідальності; поширення кращих практик соціальної відповідальності українського бізнесу щодо етичної та чесної поведінки, поліпшення умов праці; захист і покращення соціально-трудова прав працівників; захист прав споживачів; підвищення рівня зайнятості; розвиток соціальної відповідальності бізнесу в українському суспільстві як загальноприйнятої тенденції.

Література

1. Євтух М. Б. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів: Монографія / М. Б. Євтух, Л. М. Дибкова. – Х.: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2007. – 144 с.
2. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с.

АНАЛІЗ НЕОБХІДНОСТІ І МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ РИНОК ЦУКРУ

Антонюк П.О., к.е.н., науковий співробітник
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Антонюк О.П., к.е.н., доцент

Одеська національна академія харчових технологій
Світовий ринок цукру в останні роки характеризується як зростанням виробництва, так і споживання цього продукту. Так, за період 2010/2011 і 2014/2015 років світове виробництво зросло з 161,9 млн.т до 175,6 млн.т, а споживання з 155,5 млн.т до

170,5 млн.т. В цей період темпи росту споживання перевищують темпи росту виробництва. Середньорічний приріст споживання 2,3% перевищує аналогічний показник виробництва - 2,0%. На фоні формування певного дефіциту цукру, несприятливих кліматичних умов і зростанням переробки цукрової тростини для виробництва етанолу в Бразилії ціни на цукор стали стрімко зростати. В Лондоні ф'ючерси на білий цукор з поставкою в грудні 2016р. виросли до 583,4дол./т, в ході торгів ціна досягла 591,9дол./т, що перевищило рівень 10.10.2012р. [1]

Світові ціни на цукор, які знижались останні п'ять років показують рекордні темпи росту. По прогнозам аналітиків ціни на цукор будуть зростати і надалі. Рівень світового виробництва цукру може зростати на 1,9 % і до 2023р. досягти рівня 216 млн. т.

Як видно, ситуація на світовому ринку цукру відкриває великі можливості для країн виробників цукру, в тому числі і України. Можливості України скористатися такою ситуацією залежать від того стану, в якому знаходиться цукробуряковий під комплекс. Перед створенням незалежної держави, в 1990 р. на Україні функціонувало 192 цукрових заводи, що переробляли за сезон 44,28 млн. тонн цукрових буряків і виробили 5388 тис. тонн цукру. Українські виробники посідали п'яте місце після США, Бразилії, Індії, Китаю за обсягом виробництва цукру. Частка України в світовому виробництві бурякового цукру становило 13,3 %. Річний обсяг вивозу цукру за межі України становив 3663 тис. тонн, або майже 54 % загального виробництва. Деякі характеристики сучасного стану бурякоцукрового підкомплексу наведені в табл.1.

Таблиця 1 – основні показники бурякоцукрового підкомплексу України (х)

Показники	1990	2011	2012	2013	2014	2015
1. Посівні площі під цукровим буряком, тис. га	1605	532	458	280	331	239
2. Урожайність цукрових буряків, ц/га	276	363	411	399	476	436
3. Рентабельність цукрових буряків, %	29,5	36,5	15,7	2,7	17,9	1,2
4. Вироблено бурякового цукру, тис. т	5388	2327	2143	1262	2053	1466

(х) Складено і розраховано за даними [2]

Основними причинами скорочення виробництва в цукробуряковій галузі була втрата ринків збуту через високу собівартість бурякової сировини і відповідно, готової продукції, неможливість конкурувати на міжнародному ринку із значно дешевшим тростинним цукром. В рамках країн СНД до цих причин добавились і політичні фактори.

Тенденція до скорочення переробних потужностей в цукровій галузі, що розпочалась в 90-х роках минулого сторіччя триває. Якщо в 2001 році переробку буряків здійснювало 127 заводів, то в 2012 році – 63, 2014 році – 47, 2015 році – 37. Як правило закриваються малопотужні, надзвичайно зношені цукрозаводи, а також ті, що не входять в крупні аграрні холдинги і не в змозі перекрити збитки. Основний обсяг виробництва цукру в Україні споживається на внутрішньому ринку. Слід зазначити, що в останні роки на фоні зменшення чисельності населення, та скорочення обсягів виробництва кондитерської промисловості ємність внутрішнього ринку цукру скорочується. Якщо в 2010/2011 МР споживання цукру в Україні становило 1,739 млн. тонн, то в 2015/2016 МР

– 1,55 млн. тонн. Українські цукровиробники орієнтуються переважно на внутрішній ринок, а відтак це веде до згорання галузі. В таких умовах появляються «радники», що вважають взагалі про недоцільність вітчизняного виробництва цукру і переходу на тростинний.

Передумовою успішного розвитку цукрової галузі України є розширення каналів збуту, в тому числі експортних – з їх ростом буде зростати вся галузь в цілому.

Зростання споживання цукру буде і надалі домінувати в регіонах Африки та Азії в зв'язку з дефіцитом там цукру. Основними країнами імпортерами цукру є Алжир, Нігерія, Об'єднані арабські емірати, Китай, Індонезія. В 2013 р. в світовому імпорті цукру частка основних імпортерів склала (%): Китай – 5,3; Індонезія – 7,0; ОАЕ – 5,1; Алжир – 3,8; Малайзія – 3,6; Південна Корея – 3,5. Привабливим для українських виробників може стати ринок країн ЄС, частка яких в світовому імпорті цукру складає – 6,9 %.

Технічна база України в змозі різко збільшити виробництво цукру з метою його експорту. Крім 37 заводів, що працювали в 2015 р. є ще 53, які на даний момент законсервовані, але можуть швидко бути введені в експлуатацію. Залишається досягти необхідного рівня конкурентоздатності цукру насамперед за рахунок зменшення його собівартості і ціни. Слід відзначити, що рівень ефективності цукробурякового підкомплексу поступається багатьом конкурентам на світовому ринку: відносно низька врожайність цукрових буряків і висока їх собівартість; висока собівартість цукру як наслідок використання

дорогої сировини (40 % собівартості) і газу (35 % собівартості). Проте девальвація національної валюти знизилла вартість українського цукру в доларовому еквіваленті і він стає привабливим на міжнародному ринку. Так популярна в усьому світі цукрова тростина, що займає 80 % світового ринку цукру вже майже зрівнялась в ціні з цукровим буряком. Відтак, на сьогодні ми маємо 440 дол./т за тростинний цукор сирець (потребує рафінування) на Нью-Йоркській торговій біржі і 500 дол./т (з урахуванням ПДВ) за український буряковий цукор. Тобто ми в змозі конкурувати на ринках азійських і африканських країн, але цей ринок для українського виробника майже не досліджений [3].

Але і в таких умовах експорт цукру поволі зростає. За 2014/2015 МР українські виробники експортували 110 тис.т цукру, з яких основні поставки здійснювалися в Киргизію (44,2 тис.т), Румунію (17 тис.т), Казахстан (12 тис.т). Серед пріоритетних напрямів експорту залишається Азербайджан, Грузія, Ізраїль та країни Азії. Подальше зростання експорту (до 500 тис.т і навіть до 1 млн. т як стверджують фахівці) потребує суттєвої модернізації всього цукробурякового підкомплексу, і в тому числі сировинного сектору.

Насамперед це стосується якості насіння цукрових буряків. Тут діє принцип: якісне насіння – запорука високого урожаю. В основному використовується у виробництві насіння вітчизняної селекції зі збором цукру до 10 т/га. Але потужні агрохолдинги можуть собі дозволити використання сортів іноземної селекції, досить дорогих, але з продуктивністю 10,3-14,5 т/га. Так в агрохолдингу «Астарта» повністю перейшли на насіння бельгійської

фірми «Sesvanderhave» з продуктивністю 10,3-11,3 т/га. В цілому по Україні ця компанія займає третину ринку насіння. Потенціал насіння може бути реалізований при достатній урожайності цукрових буряків. Надзвичайно перспективним в цьому плані є впровадження крапельного зрошення, що забезпечує стабільну урожайність незалежно від погодних умов. Цей напрям інтенсифікації є надзвичайно ефективним. Агрохолдинг «Астарта» почав реалізацію цього проекту з площі 360 га. Завдяки крапельному зрошенню урожайність цукрових буряків має зрости до 85 тонн з 1 га, а в перспективі і до 100 тонн з 1 га. Інвестиційний проект в сумі 10 млн. грн. може окупитися вже за перший рік.

В переробному секторі бурякоцукрового підкомплексу зменшення собівартості виробництва цукру обумовлюється насамперед модернізацією існуючих потужностей, а також впровадження енергозберігаючих технологій та обладнання, перевodu котлів з газу на спалювання альтернативних видів палива – мазут, вугілля, біогаз, дров'яні опилки, торф, пелети. Це не тільки захищає заводи від проблем з поставкою газу, але й досить вигідно. Якщо 1 тисяча метрів кубічних газу для Крижопільського і Гайсинського заводів обходилась 2015 р. в 4,7 тис.грн., то вугілля, що забезпечує аналогічну калорійність в 1,5 тис. грн. [4]. Найбільш успішно процес переходу на інші види палива має місце в Вінницькій і Полтавській областях (відповідно 6 і 3 цукрових заводи).

В успішному розвитку цукробурякового підкомплексу на наш погляд вирішальна роль відводиться вертикально інтегрованим агрохолдингам з такими характерними рисами як: активне нарощування земельного банку, наміри вийти на міжнародні ринки

капіталу, побудова вертикальної інтеграції. В цукробурякового підкомплексі таким агрохолдингом є «Астарта» - лідер у виробництві цукру, основна діяльність якого закладається у вирощування цукрових буряків, зернових і олійних культур, виробництві цукру, а також молока і м'яса. По земельному банку в 245 тис. га це четверте місце в Україні серед агрохолдингів. В холдингу створено повний цикл цукрового виробництва від вирощування буряків до виробництва цукру. Наявність сировинної бази (в 2016 році під посіви цукрових буряків відведено 45 тис. га) суттєво зменшує залежність від зовнішніх поставок буряків, зменшує собівартість цукру, гарантує безперебійне виробництво і максимальний вихід готової продукції. В першому півріччі 2016 року із консолідованого доходу в 148 млн. євро - 60 млн. євро, або 40,5% це дохід від цукрового сегменту. Із 140 тис.т загального продажу цукру майже 20 тис.т було експортовано [5]. Діяльність агропромхолдинга «Астарта-Київ» на українському ринку відповідає самим високим стандартам ведення бізнесу.

Висновки:

1. На світовому ринку цукру темпи споживання перевищують темпи росту виробництва, що стимулює нарощування виробництва і відкриває можливості для країн – виробників цукру, в т.ч. і України.
2. Україна має хороші можливості для нарощування виробництва і експорту бурякового цукру – посівні площі, виробничі потужності цукрових заводів.
3. Щоб успішно конкурувати на міжнародному ринку цукру необхідно підвищити ефективність вирощування цукрових буряків, і переробки їх на цукрових заводах

на основі інтенсифікації та раціонального використання енергетичних ресурсів.

4. В організаційному плані в процесі виробництва та переробки цукрової сировини, експорту цукру головне місце мають зайняти вертикально-інтегровані холдинги.

Література

1. Мировые цены на сахар подскочили до 4-летних максимумов [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.anyfoodanyfeed.com/ru/news/id/78539/>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. А. Дикун. Чи зможе Україна повернути статус провідного експортера цукру [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://ukrsugar.com/uk/post/novini-ukraini/ci-zmoze-ukraina-povernuti-status-providnogo-eksportera-cukru>
4. Н. Гузенко. Енергетична ротація: чому цукрозаводи перестали купувати газ у держави [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://agravery.com/uk/posts/show/energeticna-rotacia-comu-cukrovi-zavodi-perestali-kupuvati-gaz-u-derzavi>
5. Астарта опублікувала отчет за первое полугодие 2016 года [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.ukragroconsult.com/news/astarta-opublikovala-otchet-za-pervoe-polugodie-2016-goda>

ПРО ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Колесник В.І., к.е.н., доцент

Вігуржинська С.Ю., к.е.н., доцент

Одеська національна академія харчових технологій

В даний час одним з основних шляхів подолання кризи в економіці є активізація розвитку малого і

середнього бізнесу в Україні. У цьому плані важливу роль відіграє накопичений зарубіжний досвід розвитку малого бізнесу, в першу чергу, країн ЄС (в світлі планованої євроінтеграції).

В цілому, розвиток малого і середнього бізнесу (МСБ) в зарубіжних країнах йде більш швидкими темпами, ніж в Україні, тому що цьому сектору економіки надається великої ваги. Сьогодні МСБ представляє переважно середній клас, який служить базою для стабільного економічного розвитку. На сьогоднішній день в найбільш розвинених зарубіжних країнах підприємства МСБ складають приблизно 70-90% від загального числа підприємств, наприклад, в США в секторі МСБ працює близько 53% всього працездатного населення, в Японії - 71,7%, а в країнах Європейського союзу на малих підприємствах працює приблизно половина працюючого населення. Більш того в країнах-членах Європейського союзу середні підприємства становлять всього 1% від загальної кількості підприємств, але при цьому забезпечують 20% від загального обороту підприємств. Тому закономірно, що головна мета здійснюваної в рамках Євросоюзу політики підтримки МСБ полягає у встановленні балансу інтересів держави і бізнесу, забезпеченні оптимальних умов для підприємницької діяльності та збільшенні конкурентоспроможності суб'єктів МСБ.

Унікальна система регулювання і підтримки МСБ в Європі почала складатися в 70-х роках минулого століття і продовжує складатися досі шляхом впровадження різних програм і створення фондів підтримки МСБ. На сьогоднішній день основними напрямками політики ЄС щодо розвитку МСБ є :